

ЩО ТАКЕ БУЛІНГ, ЯК ЙОГО РОЗПІЗНАТИ ТА ЯК ДІЯТИ СТОРОНАМ КОНФЛІКТУ? КОНСУЛЬТАЦІЯ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ В МЕЖАХ ПРОЄКТУ "Я МАЮ ПРАВО"

У 2019 року вступили в силу норми закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)», який визначає поняття булінгу. Напередодні початку нового навчального року, Міністерство юстиції України продовжує інформування в рамках кампанії **#СтопБулінг**.

Булінг (*bullying*, від англ. *bully* – хуліган, забіяка) (**цькування**) – це діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого.

Які ознаки булінгу?

Типовими ознаками булінгу є:

- систематичність (повторюваність) діяння;
- наявність сторін – кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі;
- наслідки у вигляді психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страху, тривоги, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого.

Які є види булінгу ?

Людину, яку вибрали жертвою, намагаються принизити, залякати, ізолювати від інших різними способами. Найпоширенішими видами булінгу є:

- **фізичний** (штовхання, підніжки, зачіпання, бійки, стусани, ляпаси, нанесення тілесних пошкоджень);
- **психологічний** (принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, міміка обличчя, поширення образливих чуток, ізоляція, ігнорування, погрози, жарти, маніпуляції, шантаж);
- **економічний** (крадіжки, пошкодження чи знищення одягу та інших особистих речей, вимагання грошей);
- **сексуальний** (принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прізвиська та образи сексуального характеру, зйомки у переодягальнях, поширення образливих чуток, сексуальні погрози, жарти);
- **кібербулінг** (приниження за допомогою мобільних телефонів, Інтернету, інших електронних пристроїв).

Як відрізнити звичайний конфлікт від булінгу?

Варто пам'ятати, що не кожен конфлікт є булінгом. Цькування – це тривалі, повторювані дії, а одинична сутичка між учасниками таким не може

вважатися. Наприклад, якщо друзі посварилися та побилися чи студенти разом весело штовхалися, але один із них впав і забився - це не вважається булінгом. Проте, якщо однолітки на чолі з булером регулярно насміхалися, принижували або ховали та кидали речі студента, штовхали, не вперше нецензурно обзивали та били, викладали в соцмережі непристойні чи відфотошоплені знімки студента – потрібно негайно діяти!

Що робити, якщо ваша дитина стала жертвою булінгу?

- Зберігайте спокій, будьте терплячими, не потрібно тиснути на дитину.
- Поговоріть з дитиною, дайте їй зрозуміти, що ви не звинувачуєте її в ситуації, що склалася, готові її вислухати і допомогти.
- Запитайте, яка саме допомога може знадобитися дитині, запропонуйте свій варіант вирішення ситуації.
- Поясніть дитині, до кого вона може звернутися за допомогою у разі цькування (куратор навчальної групи, викладачі, вихователі гуртожитку, адміністрація коледжу, батьки, поліція).
- Повідомте керівництво навчального закладу про ситуацію, що склалася, і вимагайте належного її урегулювання.
- Підтримайте дитину в налагодженні стосунків з однолітками та підготуйте її до того, що вирішення проблеми булінгу може потребувати певного часу.

У разі, якщо вирішити ситуацію з булінгом на рівні коледжу не вдається – повідомте поліцію!

Що робити, якщо ви стали свідком булінгу?

- Втрутитися і припинити цькування – булінг не слід ігнорувати.
- Зайняти нейтральну позицію в суперечці – обидві сторони конфлікту потребують допомоги.
- Пояснити, які саме дії вважаєте булінгом і чому їх варто припинити.
- Уникати в спілкуванні слів «жертва» та «агресор», аби запобігти тавруванню і розподілу ролей.
- Повідомити адміністрацію закладу освіти про ситуацію, що склалася, і вимагати вжити заходів щодо припинення цькування.

Ситуації з фізичним насильством потребують негайного втручання!

Що робити, якщо ваша дитина агресор?

- Відверто поговоріть з дитиною про те, що відбувається, з'ясуйте мотивацію її поведінки.
- Уважно вислухайте дитину, з повагою поставтеся до її слів.
- Поясніть дитині, що її дії можуть бути визнані насильством, за вчинення якого настає відповідальність.
- Чітко і наполегливо попросіть дитину припинити таку поведінку, але не погрожайте обмеженнями і покараннями. Повідомте їй, що будете спостерігати за її поведінкою.

- Зверніться до психолога і проконсультуйтеся щодо поведінки своєї дитини під час занять – агресивна поведінка і прояви насильства можуть бути ознакою серйозних емоційних проблем.

Яка роль відведена педагогічним працівникам у запобіганні та протидії булінгу?

Керівник закладу освіти зобов'язаний створити у закладі освіти безпечне освітнє середовище, вільне від насильства та булінгу. Крім того, керівник:

- розробляє, затверджує та оприлюднює план заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладі освіти;
- розглядає заяви про випадки булінгу (цькування) та видає рішення про проведення розслідування;
- вживає відповідних заходів реагування;
- забезпечує виконання заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг учням, які вчинили булінг, стали його свідками або постраждали від булінгу (цькування);
- повідомляє органам Національної поліції України та службі у справах дітей про випадки булінгу (цькування) в закладі освіти.

Також Закон зобов'язує педагогічних працівників негайно повідомляти керівників закладів освіти про виявлені факти булінгу (цькування) серед здобувачів освіти.

Відповідальність за булінг

Запам'ятайте самі та навчіть свою дитину про відповідальність за заподіяння шкоди іншій особі. До адміністративної відповідальності притягуються з 16 років, а до того відповідальність за вчинки дітей несуть їхні батьки.

Булінг – штраф 850-3400 грн., громадські роботи від 40 до 100 год. (ст.173-4 КУпАП).

Викрадення чужого майна (крадіжки, шахрайство) – штраф, виправні роботи до 1 міс., адмінарешт – 5-10 діб, повторно – збільшений штраф, виправні роботи – 1-2 міс., адмінарешт – 10-15 діб (ст. 51 КУпАП).

Дрібне хуліганство (нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян та інші подібні дії) – штраф, громадські роботи, виправні роботи, адміністративний арешт до 15 діб (ст. 173 КУпАП).

Ухилення батьків від виконання обов'язків стосовно виховання дітей теж тягне за собою адміністративну відповідальність, адже відповідно до ст. 50 Сімейного кодексу України, батьки зобов'язані виховувати дитину в дусі поваги до прав та свобод інших людей.

Нормами цього закону не передбачається внесення змін до Кримінального кодексу України стосовно запровадження кримінальної відповідальності за скоєння правопорушень, пов'язаних з булінгом (цькуванням), оскільки скоєння правопорушником при вчиненні булінгу (цькування) інших дій, кваліфікуються відповідними статтями Кримінального кодексу України, зокрема – заподіяння тілесних ушкоджень різних видів

тяжкості тощо. За такі дії з 16 років, а в окремих випадках з 14 років настає **кримінальна відповідальність**:

Побої і мордування – умисне завдання удару, побоїв або вчинення інших насильницьких дій, які завдали фізичного болю і не спричинили тілесних ушкоджень, – штраф, громадські роботи на строк до 200 годин, виправні роботи – до 1 року, групове – обмеження/позбавлення волі до 5 років (ст. 126 Кримінального кодексу України).

Погроза вбивством, якщо були реальні підстави побоюватися здійснення цієї погрози – арешт на строк до 6 місяців або обмеженням волі на строк до 2 років (ст. 129 ККУ).

Хуліганство, тобто грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом, – штраф, арешт на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до 5 років. Групове хуліганство – обмеження волі на строк до 5 років або позбавленням волі на строк до 4 років (стаття 296 ККУ).

Умисне тяжке тілесне ушкодження – позбавлення волі на строк від 5 до 8 років (ст.121 ККУ).

Умисне легке тілесне ушкодження – штраф, громадські роботи на строк до 200 годин, виправні роботами на строк до одного року (ст. 125 ККУ).

Отже, при вчиненні подібних дій стосовно вашої дитини варто обов'язково фіксувати побої в закладах охорони здоров'я (звертатись на 103) і звертатись до поліції 102. Після внесення поліцією заяви до Єдиного реєстру досудових розслідувань і того, що дитину визнають потерпілою, звертайтеся за призначенням адвоката, гарантованого державою, до центрів/бюро безоплатної правової допомоги для представництва інтересів дитини в суді.

Притягнення до адміністративної відповідальності за булінг

Після того, як повідомлення про вчинення булінгу надійшло до органів правопорядку, підрозділи ювенальної превенції відділів та відділень поліції проводять перевірку і за наявності підстав притягають до адміністративної відповідальності або кривдника, або батьків, тобто складають протокол про адмінправопорушення за статтею 173-4 Кодексу про адміністративні правопорушення.

Після цього справа стосовно неповнолітнього передається на розгляд до відповідного суду або судді за місцем вчинення правопорушення для розгляду справи по суті.

Судді місцевих судів розглядають справи про адміністративні правопорушення та призначають вид і розмір покарання.

Строк розгляду справи судом – 15 днів з дня отримання ним протоколу про адміністративне правопорушення та матеріалів справи.

Доказами у справах про факти цькування можуть бути:

- пояснення особи, яку притягують до відповідальності,
- пояснення потерпілого та свідків,

- висновок експерта (якщо в результаті вчинення правопорушення була завдана фізична чи психологічна шкода),
- речові докази у вигляді зіпсованих особистих речей постраждалого,
- письмові документи,
- матеріали листування, в тому числі – переписки в соціальних мережах, відео-матеріали, на яких зафіксовано процес цькування.

Притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення булінгу (цькування) без рішення суду неможливе.

Кожна дитина або її законний представник мають право звернутись і отримати безоплатну консультацію юриста, а в разі потреби представляти інтереси в суді – усі без виключення діти мають право на призначення адвоката (юриста) за рахунок держави. Це стосується як дитини, визнаної потерпілою, так і стосовно кривдника

**Кропивницький місцевий центр
з надання безоплатної вторинної правової допомоги:**

м. Кропивницький, вул. Архітектора Паученка, 64/53
Телефон: [095-876-62-33](tel:095-876-62-33)
Телефон / факс: [\(0522\) 32-08-24](tel:(0522)32-08-24)
Email: kropyvnytskyi1.kropyvnytskyi@legalaid.kr.ua

ЧАС РОБОТИ

Понеділок-П'ятниця: 08:00-17:00
без обідньої перерви
Субота, неділя: Вихідні дні

**Регіональний центр
з надання безоплатної вторинної правової допомоги
у Кіровоградській області:**

Адреса: вул. Дворцова, 32/29, м. Кропивницький, 25022, Україна
Телефон: (0522) 32-12-50
Факс: (0522) 32-07-97
Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-21-31-03
Електронна адреса: office.kropyvnytskyi@legalaid.kr.ua
Директор: Кропліс Леонід Володимирович